

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена ПОТОЦЬКА
«29» серпня 2025 року

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ВИКОНАВСЬКИХ СТИЛІВ»**

“Фортепіано”

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність – В5 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

АНОТАЦІЯ КУРСУ. Навчальна дисципліна «Історія виконавських стилів» спеціалізації «Фортепіано» входить до циклу «Вибіркові навчальні дисципліни». Курс спрямований на формування у здобувачів фахової передвищої освіти глибоких знань та практичних навичок у сфері академічного фортепіанного виконавського мистецтва.

Курс передбачає вивчення особливостей виконавських стилів різних культурно-історичних епох. Студенти ознайомляться з еволюцією клавірного та фортепіанного виконавства, а також з характерними рисами стилю творів різних композиторів. Значна увага приділяється аналізу індивідуальних виконавських манер видатних піаністів.

Студенти вивчають засади для компетентного аналізу клавірних і фортепіанних музичних творів та їхньої інтерпретації. Дисципліна сприяє формуванню професійного виконавського мислення, необхідного для подальшої фахової діяльності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ.

У межах цього курсу здобувачі освітньо-професійного ступеню «Фаховий молодший бакалавр» формують інтегральну, загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньо-професійною програмою «Музичне мистецтво».

ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ІК)

-Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ЗК):

ЗК 5 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 6 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними формами;

СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (СК):

СК 1 - Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності;

СК 3 - Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності;

СК 4 - Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва;

СК 5 - Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/ /організаційно-творчій діяльності;

СК 8 - Здатність оперувати професійною термінологією.

ТРИВАЛІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. Для здобувачів на основі базової середньої освіти: кількість кредитів ECTS – 3, рік підготовки – II, семестр – 2, загальний обсяг – 90 годин, з них аудиторних – 42 години, самостійних – 48 годин. Для здобувачів на основі повної загальної середньої освіти: кількість кредитів ECTS – 3, рік підготовки – I, семестр – 2, загальний обсяг – 90 годин, з них аудиторних – 42 години, самостійних – 48 годин.

МЕТА КУРСУ – сформувати у здобувачів виконавське мислення на основі знань з історії виникнення й удосконалення музичних інструментів, а також принципів стильового виконання, що відображають еволюцію виразових і технічних можливостей інструментарію в сольному, ансамблевому та оркестровому виконавстві. Курс має на меті набуття практичних прийомів реалізації завдань відповідно до стилю епохи, стилю композитора та індивідуального стилю виконавця. Окрім того, дисципліна має ознайомити здобувачів з педагогічними та виконавськими принципами видатних музикантів від Середньовіччя до сучасності, а також з естетичними традиціями європейського академічного фортепіанного виконавства.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (РН):

РН 6 - Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту;

РН 8 - Розпізнавати різні компоненти музичної мови;

РН 9 - Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми);

РН 13 - Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ.

Навчальна дисципліна «Історія виконавських стилів» вивчається на другому курсі у другому семестрі та є важливим предметом. Дисципліна допомагає розвивати системний, історичний, аналітично-ціннісний та послідовно-логічний підходи у вирішенні професійних завдань та пов'язана з такими дисциплінами, як «Фах», «Виконавська практика», «Курс підготовки сучасного педагога», «Історія музики», «Концертмейстерський клас», «Клас ансамблю», «Читка з листа», «Історія мистецтва», «Історія України».

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Історія виконавських стилів» реалізується у вигляді аудиторних занять та самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти. Протягом періоду вивчення дисципліни «Історія виконавських стилів» застосовуються наступні напрямки роботи: основи

інструментознавства, аналіз нотного тексту, аналіз на слух.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ. Метод групового навчання; опрацювання дискусійних питань; метод жанрово-стильового аналізу; методи слухової атрибуції; репродуктивний метод.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1

ВВЕДЕННЯ В КУРС

Ставлення до музики за доби Античності та Середньовіччя. Дослідження фортепіанного виконавства. Основні проблеми вивчення мистецтва гри на клавішних інструментах.

Тема 2

ІСТОРІЯ ІНСТРУМЕНТА

Виникнення струн та клавіатури. Застосування клавіатури на струнних інструментах. Виникнення та будова клавикорду. Виникнення та будова клавесину. Історична доля клавіра.

Найдавніші приклади музики для клавіра. Орнаментика. Навчання і техніка гри на клавірі. Клавір як інструмент бассо континуо. Клавірна творчість XVI-XVII століття. Формування особливостей фактури.

ОРГАННО-КЛАВІРНІ ШКОЛИ XVI-XVIII СТОЛІТЬ

Іспанія, Нідерланди, Англія, Італія. Венеційська школа. Стиль бароко - естетика та формування. Джироламо Фрескобальді і XVII століття в італійській клавірній музиці. Німеччина, Франція, Польща і Чехія.

КЛАВІРНА МУЗИКА В УКРАЇНІ

Перші інструментальні твори та музиканти XV-XVI століть. Клавірна музика в Києві. Поширення української музичної культури на північ.

Тема 3

ФРАНЦУЗЬКА КЛАВІРНА ШКОЛА XVIII СТОЛІТТЯ

Франсуа Куперен. Назви клавесинних творів. Клавірна фактура творів Ф.Куперена. Рекомендації Куперена до виконання його творів. Ремарки, аплікатура, орнаментика, ліги й інші знаки пунктуації. Регістрування, ритмічна орнаментика. Видання і редакції творів Куперена.

Тема 4

ІТАЛІЙСЬКА КЛАВІРНА ШКОЛА XVIII СТОЛІТТЯ

Доменіко Скарлятті. Клавірні твори Скарлятті. Розуміння сонати. Клавірний стиль. Особливості виконання сонат Скарлятті. Темпові позначення, орнаментика, виконавське розкриття будови сонат. Планування звучання. Редакції та видання сонат Скарлятті.

Тема 5

ЙОГАН СЕБАСТІАН БАХ

Віртуоз і вчитель. Сильові особливості клавірних творів Баха. Жанри і форми, фактура. Особливості виконання клавірних творів Баха. Орнаментика, артикуляція, фразування, темпоритм, динаміка гучності, педалізація. Історія інтерпретації клавірних творів Баха. Видання і редакції. Виконання клавірних творів Баха у ХХ столітті.

ГЕОРГ ФРІДРІХ ГЕНДЕЛЬ

Клавірні твори Генделя. Фактура. Про виконання клавірних творів Генделя. Видання творів Генделя.

Тема 6

РАННІЙ КЛАСИЦИЗМ. ВИНИКНЕННЯ ФОРТЕПІАНО

Зародження класицизму в клавірній музиці Італії. Підготовка класицизму в Австрії й Німеччині. Німецькі музиканти в Англії. Огляд виконавської діяльності. Погляди К.Ф.Е.Баха на клавірне виконавство.

Тема 7

СТАНОВЛЕННЯ ЖАНРУ КЛАСИЧНОЇ ФОРТЕПІАННОЇ СОНАТИ У ТВОРЧОСТІ Й.ГАЙДНА

Фортепіанні твори Гайдна. Виконавські вказівки в нотних текстах Гайдна. Видання і редакції фортепіанних творів Гайдна.

КЛАВІРНА ТВОРЧІСТЬ В.МОЦАРТА

Піаніст Моцарт на тлі виконавства класичної доби. Фортепіанна творчість Моцарта. Виконавська практика часів Моцарта та інтерпретація його фортепіанних творів. Поняття стилю в музиці й виконанні. Динаміка гучності, фразування, артикуляція, туше. Педалізація, темпоритм, орнаментика. Видання і редакції фортепіанних творів Моцарта. Твори Моцарта у піаністичній практиці ХХ століття.

Л. БЕТХОВЕН ТА НОВА ТРАКТОВКА ФОРТЕПІАНО

Бетховен як піаніст-виконавець і педагог. Виконавський стиль. Звучання фортепіано. Темпоритм. Виконавська техніка. Педагогічні засади. Фортепіанні твори Бетховена: фактура, темпоритм, фразування, ліги й артикуляція. Акценти, динаміка гучності, педалізація, орнаментика. Виконавські вказівки Бетховена та стильові особливості виконання його фортепіанних творів. Редакції творів Бетховена. Інтерпретація творів Бетховена піаністами ХХ століття

Тема 8

УКРАЇНСЬКА КЛАВІРНА МУЗИКА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХVІІІ СТ.

Своєрідність зв'язків української і європейської культур. Творчість композиторів Максима Березовського та Дмитра Бортнянського.

Тема 9

РОМАНТИЧНЕ ФОРТЕПІАННЕ МИСТЕЦТВО

Фортепіанна фактура романтичної музики. Піаніст-виконавець доби романтизму. Піаністи доби блискучого стилю - віртуози і педагоги. Муціо Клементі. Карл Черні.

Тема 10

Р.ШУМАН

Обдарування і доля музиканта. Фортепіанна творчість. Особливості музичної мови. Фактура. Роберт Шуман про фортепіанне виконання. Видання та редакції. До історії виконання фортепіанних творів Р.Шумана.

ТВОРЧИСТЬ Ф.ШОПЕНА

Ф.Шопен як піаніст-виконавець. Фортепіанна педагогіка Ф.Шопена. Стильові особливості творів Ф.Шопена. Фактура. Виконавська традиція Ф.Шопена та її історичні метаморфози. Труднощі виконання у нотному тексті Ф.Шопена. Редакції творів Ф.Шопена.

Ф. ЛІСТ І РОЗВИТОК ВИРАЗНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ФОРТЕПІАНО

Ф.Ліст як піаніст-виконавець. Фортепіанна педагогіка Ф.Ліста. Твори Ф.Ліста. Фактура. Особливості виконання творів Ф.Ліста. Вказівки в авторських текстах. Редакції творів Ф.Ліста. Історія виконання творів Ф.Ліста.

Тема 11

РОЗВИТОК ФОРТЕПІАННОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ ХІХ СТОРІЧЧЯ (Долисенківська доба)

Формування фортепіанної культури у Східній Україні. Фортепіанна культура ХІХ сторіччя в Західній Україні. Фортепіанні твори українських композиторів. Українські композитори-піаністи долисенківської доби.

МИКОЛА ЛИСЕНКО

Творчий шлях піаніста. Виконавська естетика і стиль. Педагогічна діяльність М.Лисенка. Фортепіанні твори М.Лисенка. Особливості виконання. Видання фортепіанних творів М.Лисенка. Історія виконання музики М.Лисенка.

Тема 12

ФОРТЕПІАННА МУЗИКА ХХ СТ.

Видатні піаністи-виконавці на зламі ХІХ - ХХ сторіччя. Найважливіші тенденції у розвитку фортепіанної фактури ХХ сторіччя. Ферруччо Бузоні. Імпресіонізм у фортепіанній музиці - Клод Дебюссі: фортепіанна фактура, особливості динаміки, туше та артикуляції, інтерпретація творів Дебюссі.

ВИДАТНІ ЗАРУБІЖНІ ВИКОНАВЦІ ТА ПЕДАГОГИ ХХ СТ.

Видатні піаністи-виконавці ХХ ст.: Альфред Корто, Володимир Горовиць, Генріх Нейгауз, Артур Шнабель, Вальтер Гізекінг, Еміль Гігельс, Артуро Бенедетті Мікельанджелі, Глен Гульд.

СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНА ВИКОНАВСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ШКОЛА В УКРАЇНІ. ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО

Українські піаністи: Пухальський Володимир В'ячеславович, Нейгауз Генріх Густавович, Задор Дезидерій Євгенович, Горовиць Володимир Самійлович, Марія Ізраїлівна Грінберг, Блуменфельд Фелікс Михайлович, Задерацький Всеволод Петрович, Сильванський Микола Йосипович, Барвінський Василь Олександрович, Заремба Владислав Іванович, Регіна Самійлівна Горовиць, Ігор Володимирович Четувєв.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ з окресленої навчальної дисципліни включають поточний та підсумковий контроль у формі заліку, під час якого виявляються знання тем з усіх пройдених тем. Методи контролю - поточний контроль (усне фронтальне опитування) та залік (у вигляді індивідуального усного опитування).

ПОЛІТИКА КУРСУ («Правила гри»). Навчальний курс «Історія виконавських стилів» передбачає роботу як у колективній формі з викладачем у професійно-облаштованій навчальній аудиторії, так і в самостійній роботі у домашніх умовах. Всі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Активна участь здобувачів фахової передвищої освіти у навчальному процесі заохочується додатковими балами. Пропуски занять здобувачами фахової передвищої освіти припустимі тільки з поважних причин та підлягають відпрацюванню. Обов'язково дотримання норм академічної доброчесності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бурбан М. І. Фортепіанна творчість М. Скорика: особливості виконавського стилю. *Українська музична культура*. 2021. № 1–2. 45–56 с.
2. Іванова К. Д. Фортепіанна спадщина Я. Степового. *Збірник статей*. 2021. 150–162 с.
3. Коваль А. Р. Особливості виконавської манери піаністів-романтиків. *Українська музикологія*. 2022. № 2. 88–97 с.
4. Макарова Л. К. Педагогічні принципи Г. Г. Нейгауза у сучасному фортепіанному мистецтві. *Наукові записки Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського*, 2023. Т. 3. 110–121 с.
5. Михайленко О. С. Віртуозний стиль Ф. Ліста та його вплив на українських піаністів. *Наукові праці*. 2020. № 1. 34–45 с.

6. Олійник І. В. Виконавські аспекти фортепіанних сонат М. Лисенка. *Науковий вісник*. 2023. № 5. 190–201 с.
7. Панасенко Н. А. Інтерпретація творів сучасних композиторів: новітні підходи. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. 2022. № 1. 78–89 с.
8. Савицька О. Г. Історично інформоване виконавство в Україні: від теорії до практики. *Науковий вісник*, 2024. № 1. 50–60 с.
9. Соломонова О. Б. Асоціативне мислення як базовий принцип навчання в музичному закладі. Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність. Одеса: «Астропринт», 2021. 172–176 с.
10. Фоменко Н. В. Еволюція виконавських стилів у фортепіанній музиці ХХ століття. *Науковий вісник*, 2020. Вип. 1. 10–15 с.
11. Фоменко Н. В. Виконавська естетика романтизму у фортепіанному мистецтві. *Збірник статей*, 2023. 130–145 с.
12. Фоменко Н. В. Виконавські традиції творів Вольфганга Амадея Моцарта. *Наукові записки*, 2023. Вип. 4. 112–120 с.
13. Фоменко Н. В. Інтерпретація творів Роберта Шумана в контексті сучасного виконавства. *Культура і сучасність*, 2022. № 1. 55–60 с.
14. Фоменко Н. В. Історично інформоване виконавство як явище сучасної музичної культури. *Збірник наукових праць*, 2022. Вип. 2. 78–85 с.
15. Фоменко Н. В. Особливості виконавського стилю Володимира Горовиця. *Наукові вісники*, 2020. Вип. 2. 25–30 с.
16. Фоменко Н. В. Роль педагогіки в формуванні виконавської майстерності піаністів. *Методичний посібник*, 2024. 30–35 с.
17. Фоменко Н. В. Фортепіанна творчість Людвіга ван Бетховена у сучасній інтерпретації. *Мистецтвознавство*, 2021. № 3. 45–50 с.
18. Фоменко Н. В. Фортепіанна музика українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття. *Матеріали міжнародної конференції*, 2021. 90–98 с.
19. Штейнпресс Б. М. Клавірні твори Д. Бортнянського в контексті епохи. *Музичне мистецтво*, 2020. № 3. 20–28 с.

Додаткова

1. Гнатів Т. Українська фортепіанна культура. Івано-Франківськ, 2009. 280 с.

2. Каплун О. Естетика музичного виконавства. К., 2016. 200 с.
3. Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с.
4. Кашкадамова Н. Б. Виконавська інтерпретація у фортепіанному мистецтві ХХ сторіччя. – Львів : ККІНПАТРИ ЛТД, 2014. – 340 с.
5. Кашкадамова Н. Б. Історія фортепіанного мистецтва. Тернопіль, 2006. 352 с.
6. Кашкадамова Н. Б. Фортепіанне мистецтво Шопена : наук.-метод. нарис / Н.Б. Кашкадамова ; Вищий держ. муз. ін-т ім. М. Лисенка. – Тернопіль : СМП "Астон", 2000. – 80 с.
7. Колесник О. Виконавські школи та їх вплив на формування репертуару. К., 2017. 190 с.
8. Мазепа Л. Фортепіанна творчість М. Лисенка: виконавський аспект. Львів, 2003. 150 с.
9. Малоземова О. Фортепіанне виконавство як соціокультурний феномен. Львів, 2015. 245 с.
10. Надлер Г. Становлення та розвиток музично-виконавського мистецтва в Україні. К., 2008. 210 с.
11. Редя В. Музика в культурній дипломатії сучасної України. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Випуск 48, 2024. 153-160 с.
12. Рябуха Т. Феномен історично інформованого виконавства в сучасній музичній культурі. К., 2019. 260 с.
13. Самойленко О. Музична культура як категорія історії та сучасності. Одеса, 2014. 315 с.
14. Ситник І. Методика викладання гри на фортепіано: історичні аспекти. Львів, 2007. 160 с.
15. Сюта Б. Українська музична культура: становлення та розвиток. Тернопіль, 2008. 290 с.
16. Шевченко С. Історична динаміка фортепіанного виконавства. Харків, 2011. 220 с.
17. Шип С. В. Теорія художніх стилів : Монографія / С. В. Шип. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2023. – 138 с.
18. Юцевич Ю. Музичний словник-довідник. Тернопіль, 2003. 404 с.
19. Badura-Skoda P. Interpreting Mozart: The Performance of His Piano Pieces. Oxford : Oxford University Press, 2005. 544 p.

20. Bilson M. Performing Mozart's Piano Concertos. Ithaca : Cornell University Press, 2003. 272 p.
21. Drake K. The Genius of the Piano: From Bach to Liszt. Chicago : University of Chicago Press, 2008. 320 p.
22. Gieseking W., Leimer K. Piano Technique: The Shortest Way to Piano Perfection. New York : Dover Publications, 2000. 128 p.
23. Goedde M. From Bach to Liszt: The Romantic Tradition in Piano Performance. Routledge, 2017. 300 p.
24. Gould G. The Glenn Gould Reader. London : Faber & Faber, 2006. 520 p.
25. Leigh R. The Art of Piano Playing. Bärenreiter-Verlag, 2010. 180 p.
26. Leppert R. The Interpretation of Music. Blackwell Publishing, 2009. 384 p.
27. Palmer W. The Complete Guide to Piano Interpretation. Oxford : Oxford University Press, 2013. 240 p.
28. Rink J. The Cambridge Companion to the Piano. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 328 p.
29. Rosen C. Piano Notes: The World of the Pianist. New York : Free Press, 2002. 352 p.
30. Sachs K. A History of Musical Instruments. New York : Dover Publications, 2006. 504 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Дніпровська академія музики [сайт]. – Режим доступу: <http://dk.dp.ua/> (дата звернення: 30.01.2024).
2. Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАНУ [сайт]. – Режим доступу: <http://etnolog.org.ua/> (дата звернення: 14.02.2024).
3. Інститут проблем сучасного мистецтва [сайт]. – Режим доступу: <http://www.mari.kiev.ua/> (дата звернення: 27.03.2024).
4. Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка [сайт]. – Режим доступу: <https://lnma.edu.ua/> (дата звернення: 06.05.2024).
5. Національна академія мистецтв України [сайт]. – Режим доступу: <https://academyart.org.ua/> (дата звернення: 22.07.2024).
6. Національна музична академія України [сайт]. – Режим доступу: <https://knmau.com.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).

7. Національна наукова бібліотека України імені В.І. Вернадського [сайт]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 11.06.2024).